

Oude Kerk, 13 maart 2022

Tweede zondag van de Veertigdagentijd

ds. Johan Meijer

gelezen: Exodus 34: 27-35; Lucas 9: 28-36

titel: (niet) in Naam van God

overdenking

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

Afgelopen week publiceerde onze Classispredikant, ds. Klaas van der Kamp op zijn website een krachtig artikel met als titel 'Niet in naam van mijn religie'. Deze boodschap is het waard om breder te delen en daarom lees ik de tekst van Klaas in zijn geheel voor nu:

Dat een coalitie tussen nationalisme en godsdienst catastrofale gevolgen kan hebben, weten we in Nederland maar al te goed. In zekere zin danken de Lage Landen hun onafhankelijkheid aan het verzet tegen zo'n bondje. Het was de roomse keizer Karel V, 'heer der Nederlanden', die de lucifers leverde waarmee de brandstapel werd aangestoken van doperse, calvinistische en lutherse gelovigen. Enkele eeuwen later was het de Nederduits Gereformeerde Kerk die in feite andere denominaties in de schuilkelder drong en vijftig jaar lang de slavernijhandel legitimeerde, die toen in landen als Engeland en Frankrijk al was afgeschaft.

Soortgelijke drama's voltrekken zich tot op de dag van vandaag. Het zijn agressieve moslims die zich beroepen op de islam om hun terreurdaden de glans van verzet te geven. En de huidige inval van Rusland in Oekraïne en de moordpartijen die daar worden aangericht, vinden plaats met wapens die de Russisch-Orthodoxe Kerk heeft gezegend.

In 2018 maakte de Oekraïense kerk zich definitief los van de Russisch-Orthodoxe Kerk. De toenmalige president van Oekraïne Porosjenko was daar blij mee, want de kerk was een vazal van het Russische regime. Het oecumenisch patriarchaat van Constantinopel gaf toestemming voor de opsplitsing. Het moet het Kremlin en de Russisch-Orthodoxe Kerk een doorn in het vlees geweest zijn; op zich voldoende alibi om later nog eens wat recht te zetten.

In 2008 verliet de Russisch-Orthodoxe Kerk de CEC, de Europese Kerkenconferentie waarvan ook de Protestantse Kerk in Nederland lid is. Aanleiding was een dispuut over de status van de Ests-Orthodoxe Kerk. De eigen nationale kerk werd ideëel als belangrijker ervaren dan de verbinding met 114 christelijke kerken in Europa. Het eigen ideaal van een verenigd Rusland was belangrijker dan het ideaal van de CEC, dat is: nooit meer oorlog in Europa. Het zou veertien jaar duren voordat het conflict in Oekraïne onderstreepte waartoe het accepteren van het nationalisme in Rusland zou

leiden.

Prof. Katja Tolstoj, die in Kampen doceerde en woonde, en in de Sovjet-Unie is geboren, roept de kerken in Nederland in een perspublicatie op te protesteren tegen de manier waarop het evangelie wordt misbruikt om disproportioneel geweld te legitimeren. Ze schreef het artikel samen met Mirjam van Veen, net als Katja Tolstoj, theologisch hoogleraar. Een terechte oproep, lijkt me.

Als er in het achterliggend decennium door een moslim fanaticus een aanslag was geweest in een land, gingen mensen van het OJCM (Overlegorgaan van Joden, Christenen en Moslims) naar de ambassade van het land in Nederland waar de aanslag was gepleegd. De boodschap luidde: Dit geweld kan zich niet beroepen op een basis in onze religie. Een soortgelijk signaal past ons nu als christenen, nu de Russisch-Orthodoxe leiders het imago van het evangelie te grabbel gooien op een manier zoals wij zelf dat in het verleden ook wel gedaan hebben. Als wij iets van onze eigen fouten geleerd hebben mag het zijn, dat we ons niet eindeloos aan dezelfde steen willen stoten.

Einde van het citaat.

Gisteren kwam het nieuws dat de geestelijken van de Amsterdamse parochie van de Russisch-Orthodoxe Kerk overstappen naar het patriarchaat van Constantinopel, een andere stroming binnen de oosters-orthodoxe kerken. Dat hebben de vier priesters en de diaken besloten nadat ze onder druk waren gezet door de Russisch-orthodoxe aartsbisschop in Nederland, Elisey. Ze hadden laten weten dat ze niet achter het standpunt van de kerk staan, die de Russische inval in Oekraïne steunt.

Je zou dit een historisch moment in de kerkgeschiedenis kunnen noemen, een daad van verzet tegen de koers van een kerk die zich inlaat met een regime van geweld. Toen in 1933 de Protestantse kerken in Duitsland gedwongen werden om te fuseren tot Deutsche Reichskirche, waarbij niet-ariërs hun ambten in de kerk moesten opgeven, kwam er verzet in de vorm van een geloofsbelijdenis die in 1934 in Barmen werd opgesteld. De Barmer Thesen, waar de naam van de grote theoloog Karl Barth bij hoort. De Bekenkende Kirche ontstond, de Belijdende Kerk, waar als bekende namen bij hoorden: Martin Niemöller en Dietrich Bonhoeffer, die opgesloten werden in concentratiekampen.

De zesde these uit de Verklaring van Barmen luidt:

“De opdracht van de kerk, die het fundament is van haar vrijheid, bestaat daarin dat zij, namens Christus en dus in dienst van Zijn Woord en Werk, door prediking en sacrament, de boodschap van Gods vrije genade doorgeeft aan het gehele volk. Wij verwerpen de valse leer volgens welke de kerk in menselijke zelfvoldaanheid het Woord en Werk van de Heer in dienst mag stellen van welke eigenmachtig gekozen wensen, doeleinden en plannen dan ook”.

Om het samenvattend zo te zeggen: wij mogen God niet voor ons karretje spannen. Wij mogen de Naam van God niet misbruiken voor onze eigen strevingen. Wij mogen ons de Heer niet toe-eigenen als ons persoonlijke bezit.

De Naam van God is Heilig, daarom spreken joden die ook niet uit. Van God mogen geen gesneden beelden gemaakt worden, zoals van afgoden, om die te aanbidden. Gods aangezicht is heilig en dus voor mensenogen niet te zien, zo licht is zijn luister, zo intens zijn glans. De beiden lezingen van vandaag laten zien hoe heilig de Eeuwige is. Het zijn beide bergverhalen, bergtopverhalen. Mozes is daar hoog in de Sinai, in de volle glans van Gods aangezicht om zijn woorden te ontvangen en ze mee te nemen naar beneden om ze daar uit te delen, en te verspreiden als heilige leefregels. En Jezus met zijn leerlingen is daar hoog op een berg, waar Hij verlicht wordt in de glans van zijn Vader. Mozes en Elia, even verlicht naast hem. En de leerlingen die dit grote mysterie zien, krijgen de opdracht om met Jezus van de berg af te dalen en het evangelie van Gods liefde te delen met de wereld.

De Woorden en waarden van God zijn vrij. Ze zijn van God en niemand heeft het recht ze voor welk ideologisch karretje dan ook te spannen. Niemand heeft het recht om het eigen wangedrag te rechtvaardigen in Naam van God. Gij zult de Naam van de Heer uw God niet ijdel gebruiken. In Naam van God mag je geen wapens zegenen. In Naam van God mag je geen oorlog beginnen. In Naam van God mag je getuigen van liefde, vrede en recht. In Naam van God mag je het Licht van zijn liefde af doen stralen op je omgeving. Het grote Licht dat God is, de vrede van Christus die alle verstand te boven gaat.

Amen